

СТРАТЕГІЧНІ ІНІЦІАТИВИ ЮНЕСКО ЩОДО РОЗВИТКУ ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ

У статті з'ясовано стратегічні ініціативи ЮНЕСКО щодо особливостей розвитку відкритої освіти та конкретизовано її завдання та напрями, а також встановлено необхідність використання засобів відкритої освіти.

Обґрунтовано значний вплив ЮНЕСКО на забезпечення якості та доступності освіти. Засобами реалізації окреслених завдань визнано відкрити і дистанційну освіту. Стратегічними орієнтирами освітнього розвитку ЮНЕСКО визнано наступні: розроблення і популяризація механізмів використання ІКТ з метою вдосконалення системи базової освіти та підвищення її якості; вищої освіти; освіти дорослих, професійно-педагогічної освіти. Визнано, що спільна діяльність ЮНЕСКО та країн-членів у даній щодо подальшого розвитку відкритої освіти, сприяє доступності відкритих освітніх ресурсів.

Ключові слова: відкрита освіта, стратегічний напрямок, дистанційне навчання, освіта для всіх, професійно-педагогічна освіта, безперервна освіта.

Актуальність. Процеси реформування сучасної освіти, активного розвитку відкритої освіти у тому числі, потребують розроблення механізмів підтримки і сприяння з боку міжнародного співтовариства. Визначальними у цьому контексті є ініціативи ЮНЕСКО, з'ясування яких дозволить більш глибоко усвідомити специфіку окреслити процесів, оптимізувати розроблення національної стратегії розвитку відкритої освіти.

Ступінь наукової розробки проблеми. Відкрита освіта є предметом наукового дослідження вітчизняних і зарубіжних дослідників. Так, окремі аспекти вивчення досліджуваного феномену представлено у роботах

вітчизняних вчених О. Висоцької, О. Захарової, І. Колеснікової, В. Моїсєєва, А. Хуторського, Ж. Чупахіної та ін. Характеристиці її сутнісних ознак присвячено праці зарубіжних дослідників П. Грувса, Д. Елсуорта, С. Лии, К. Стефенса, Д. Харріса та ін. Встановленню ролі відкритої освіти у суспільному розвитку приділено увагу у роботах Г. Вільсона, Д. Стобарта, М. Янга та ін. Проте питання конкретизації пріоритетних завдань і напрямів відкритої освіти, встановлення ролі міжнародних організацій в реалізації завдань її розвитку залишається мало представленим у сучасній науково-педагогічній літературі і потребує подальшого вивчення.

Мета статті полягає у з'ясуванні стратегічних ініціатив ЮНЕСКО щодо особливостей розвитку відкритої освіти, конкретизуванні її завдань та напрямів.

Виклад основного матеріалу. Процес демократизації освіти, забезпечення її доступності широким верствам населення зумовили подальший розвиток відкритої освіти, передусім Інтернет - навчання. Подібні процеси передбачають розроблення міжнародних і національних стратегій розвитку відкритої освіти. Значну роль у формуванні стратегічних орієнтирів розвитку відкритої освіти відіграють ініціативи ЮНЕСКО.

Так, одним із пріоритетів діяльності ЮНЕСКО є забезпечення прав людини на здобуття якісної освіти. Організацією також зроблено значні кроки щодо розроблення і популяризації механізмів використання ІКТ з метою вдосконалення системи базової освіти та підвищення її якості; вищої освіти; освіти дорослих, професійно-педагогічної освіти. Велику увагу приділено також розробленню засобів розвитку відкритого та дистанційного навчання.

У рамках удосконалення системи базової освіти з ініціативи та фінансової підтримки ЮНЕСКО було розроблено міжнародну програму «Освіта для всіх», яку складають такі компоненти: розширення і вдосконалення комплексної програми догляду та виховання дітей раннього віку; забезпечення до 2015 р. доступу до безкоштовної та обов'язкової

початкової освіти високої якості для всіх (при цьому особлива увага надається освіті дівчат, у тому числі з малозабезпечених сімей та родин, які належать до етнічних меншин); задоволення освітніх потреб молодого та дорослого населення засобами рівного доступу до відповідних освітніх програм; досягнення гендерної рівності в освіті до 2015 року [1].

Одним з пріоритетів стратегічного розвитку освіти ЮНЕСКО визнано підвищення якості освіти засобами урізноманітнення змісту та удосконалення методів навчання, застосування яких забезпечує популяризацію універсальних цінностей [2].

Як було зазначено, ЮНЕСКО займає активну позицію у розробленні і поширенні відкритої і дистанційної освіти. Так, у ряді стратегічних документів наголошується на необхідності активного використання інформаційних та комунікаційних технологій з метою підвищення якості дистанційного та електронного навчання. Передусім про це йдеться у середньостроковій стратегії ЮНЕСКО на 2002-2007 рр. (UNESCO Medium-Term Strategy, 2002–2007) [2]. У розділі «Внесок інформаційних та комунікаційних технологій у розвиток освіти, науки, культури та будівництво суспільних знань» конкретизовано основні стратегічні завдання: узгодження загальних принципів побудови суспільних знань; розширення можливостей навчання за допомогою доступу до різноманітних за змістом та схемою доставки систем; покращення можливостей для проведення наукових досліджень, поширення інформації та культурних обмінів; сприяння використанню ІКТ для нарощування інтелектуального потенціалу, розширення прав і можливостей, управління та соціальної участі.

У рамках удосконалення освіти дорослих ЮНЕСКО активно підтримує упровадження у широку освітню практику ідеї безперервного навчання (навчання протягом життя) засобами дистанційного навчання. Так, широкі можливості сучасних інформаційних та комунікаційних технологій використовуються в різноманітних курсах та програмах відкритої та дистанційної освіти, орієнтовані на співпрацю з дорослою аудиторією.

Передусім ЮНЕСКО було представлено ряд рекомендацій щодо надання дорослим можливості отримання вищої освіти засобами дистанційного навчання, наприклад: розширити доступ дорослих до вищої освіти; організовувати навчання поруч з місцем проживання; надати можливості доступу до отримання вищої освіти дистанційними методами; реорганізувати процес навчання та структуру навчальних закладів з урахуванням освітніх потреби дорослого населення [3].

Як було зазначено, ЮНЕСКО було зроблено значний вклад у подальший розвиток професійно-педагогічної освіти.

Так, у стратегії розвитку освіти на 1996-2001 рр. зазначено, що успішний розвиток системи освіти залежить від задоволення потреб в підготовці професійно-педагогічних кадрів, підвищення їх кваліфікації та вмотивованості педагогічних працівників, а також забезпечення їхньої готовності до роботи в умовах високотехнологічного освітнього середовища [4]. Використання інформаційних та комунікаційних технологій, а також сучасних методів відкритого навчання, вважається ефективним засобом реалізації окресленого завдання. У даному контексті ЮНЕСКО визнано перспективними такі орієнтири:

1. Вирішення проблеми скорочення кількості викладачів засобами зміцнення національної політики інституцізації, спрямованої на збільшення кількості кваліфікованих педагогічних працівників. Виходячи з цього, ЮНЕСКО розроблено програму розширення можливостей навчання педагогічних працівників шляхом використання технологічних засобів.
2. Покращення якості професійно-педагогічної підготовки. Процес удосконалення має базуватися на технологічній підтримці, у вигляді створення відповідних програм та пілотних проектів, які сприятимуть успішній реалізації поставлених завдань.
3. Інформування міжнародної спільноти про досягнення в даному питанні, що сприятиме подальшій популяризації ідей забезпечення якості професійно-

педагогічної підготовки вчителя, зростанню позитивного іміджу педагогічної професій.

Зазначимо, що удосконалення і подальший розвиток вищої освіти у світлі освітніх стратегій ЮНЕСКО спрямований на активне упровадження відкритого та дистанційного навчання, які визнано ефективними механізмами демократизації вищої освіти, а також засобами подальшого удосконалення форм і методів навчання, що забезпечують ефективну передачу і засвоєння знань, формування умінь та навичок.

Так, у «Всесвітній декларації про вищу освіту XXI століття: підходи та практичні заходи» наголошується, що відкритої освіти забезпечують демократизацію усіх сфер життєдіяльності університетів, доступність вищої освіти для всіх бажаючих її отримати [5]. Окрім того, статус «відкритий» позбавляє сучасні вищі навчальні заклади вузької професійної спрямованості, зумовлює їх відповідність вимогам сучасного ринку праці. Можливість навчатися протягом життя надає суттєвих переваг безперервній освіті, забезпечує усім, хто бажає, отримання та вдосконалення професійних навичок протягом життя. Зазначимо, що у рамках вдосконалення вищої освіти ЮНЕСКО визнано за необхідне подальший розвиток дистанційного та відкритого навчання; інтернаціоналізації вищої освіти; удосконалення системи управління системами та інститутами вищої освіти, включаючи гарантію якості та професійне визнання. Окреслені перспективи цілком відповідають потребам та завданням, тенденціям розвитку вищої освіти, перспективам міжнародної освітньої політики.

Слід відмітити, що засобами успішної реалізації стратегій ЮНЕСКО на 2002-2007 рр., було суттєво удосконалено відкриту освіту. Проте необхідність подальших змін у цій сфері зумовило необхідність розроблення нового стратегічного плану освітнього розвитку на 2014-2021 рр. [UNESCO Education Strategy 2014-2021] (див.таб.4).

Таблиця 4

Стратегічні завдання освіти на 2014-2021роки

Стратегія I	Стратегія II	Стратегія III
Підтримка держав-членів у проблемі вдосконалення якості освіти та подальшій реалізації програми «Освіта протягом життя».	Розширення прав і можливостей учнів, створення умов для подальшого розвитку їх творчих здібностей і громадянських якостей.	Подальший розвиток програми «Освіта для всіх» та формування завдань розвитку міжнародної освіти.
Сфери реалізації стратегій		
Планування загальносекторальної політики і реформ; поширення грамотності серед населення; розвиток професійних навичок; розвиток вищої освіти; забезпечення належної професійної підготовки сучасного вчителя; удосконалення і підвищення ефективності навчання і його результати; використання ІКТ в освіті	Світова громадянська освіта; розвиток медичної освіти; розвиток освіти в контексті ідей сталого розвитку.	Передбачення та дослідження; моніторинг розвитку освіти та реалізація прав на освіту; партнерство в процесі координації освітнього процесу.

В документі наголошується на доцільності використання інформаційних комунікаційних технологій в навчанні, передусім, увага приділяється технологіям відкритої освіти.

Так, в рамках реалізації програми *«Освіта протягом життя»*, спрямованої на підвищення рівня освіченості населення. ЮНЕСКО приділено увагу діяльності громад, педагогічних працівників та адміністрації, які засобами інформаційно-комунікаційних технологій суттєво оптимізують окреслені процеси. Діяльність ЮНЕСКО спрямована на посилення інтелектуального потенціалу нації засобами розроблення, імплементації, моніторингу та оцінки результативності вжитих заходів й програм подолання неграмотності серед населення.

Погодимося, сучасні комп'ютерні технології суттєво модернізують сучасну вищу освіту. Розвиток ІКТ та розширення доступу до Інтернет-мереж розкриває нові можливості відкритого та електронного навчання. У багатьох розвинених країнах саме відкриті університети є флагманами вищої

освіти, а такі моделі, як відкриті масивні он-лайн курси трансформують традиційну модель вищої освіти, відкривають нові можливості навчання для міжнародних студентів. ЮНЕСКО підтримує інновації в сфері відкритого та дистанційного навчання (з використанням відкритих освітніх ресурсів), за сприяння організації здійснено низку досліджень, спрямованих на встановлення їх впливу на розвиток загальної системи освіти та її якості. Такий підхід дозволив ЮНЕСКО за активної участі країн-членів розробити інституційні, національні та регіональні стратегії забезпечення якості вищої освіти та її доступності широким верствам населення засобами упровадження різноманітних моделей доставки.

Велику увагу ЮНЕСКО приділяє питанням задоволення освітніх потреб осіб певних категорій засобами відкритої освіти, активному використанню інформаційно-комунікаційних технологій. Так, у ряді програмних документів ЮНЕСКО наголошено, що використання сучасних електронних засобів у навчанні сприятиме доступності освіти, забезпеченню її якості, надасть можливість створення, впровадження та обміну відкритими освітніми ресурсами, а також загального переосмислення сутності викладання та учіння. ЮНЕСКО визнано за необхідне вжиття таких заходів:

по-перше, надання підтримки членам-державам у реалізації навчання на основі ІКТ, організація глобальних міжнародних дискусій та форумів з дослідження нових підходів у сфері застосування ІКТ в освіті, розроблення національних та регіональних стратегій упровадження ІКТ в освіті;

по-друге, розширення нормативних рамок використання комп'ютерних технологій в освіті, зміцнення національного та інституційного потенціалу в галузі планування та реалізації відповідної політики, використання політичних інструментів, а також підвищення ІКТ-компетенції викладачів;

по-третє, зміцнення потенціалу альянсів мобільного навчання з метою забезпечення його подальшого розвитку та досягнення стратегічних цілей, у тому числі подолання неграмотності (особливо серед жінок), підвищення професійно-педагогічної кваліфікації викладачів, вдосконалення системи

управління освітою. Окрім того, діяльність Організації сприятиме появі технологічних інновацій, спрямованих на захист учнів від необмеженої доступності небажаного інформаційного простору;

по-четверте, ЮНЕСКО прикладатиме зусилля у створенні сприятливих умов для розвитку політики відкритих освітніх ресурсів у популяризації їх руху. При цьому ЮНЕСКО ініційовано фінансову підтримку держав-членів у виготовленні навчальних матеріалів, розроблено умови відкритого ліцензування. Інститут ЮНЕСКО з Інформаційних Технологій в Освіті (UNESCO-IITE) визнано основним суб'єктом сприяння розвитку ІКТ в освіті у міжнародному контексті.

Висновки. У ході дослідження з'ясовано стратегічні ініціативи розвитку відкритої освіти, конкретизовано його завдання та напрями, встановлено, що в результаті стрімкого розвитку ІКТ та підвищення вимог до якості освіти постало питання про важливість та необхідність використання засобів відкритої освіти. Обґрунтовано, що значний вплив на розвиток відкритої освіти зроблено ЮНЕСКО, дії якої спрямовано на забезпечення якості та доступності освіти. Відкрити і дистанційну освіту визнано ефективним засобом реалізації окреслених завдань. Встановлено, що стратегічними орієнтирами освітнього розвитку ЮНЕСКО визнано такі: розроблення і популяризація механізмів використання ІКТ з метою вдосконалення системи базової освіти та підвищення її якості; вищої освіти; освіти дорослих, професійно-педагогічної освіти.

Визнано, що діяльність ЮНЕСКО забезпечує консолідацію дій країн-членів щодо подальшого розвитку відкритої освіти, передусім доступності відкритих освітніх ресурсів та вільного ліцензування освітніх матеріалів.

